

ОБРІЗУВАННЯ ЗЕРНЯТКОВИХ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

О. В. Мельник, І. О. Личенкова, ж-л «Новини садівництва»

У багатьох польських садах яблуню і грушу обрізують неправильно, що призводить до порушення рівноваги між вегетативними та генеративними процесами і в підсумку – до періодичного плодоношення і низької якості плодів.

Низьку врожайність яблуні не слід списувати лише на підмерзання, адже, наприклад, незважаючи на значне uszkodження генеративних бруньок низькою температурою в листопаді 2010 р., значна частина польських яблуневих садів у 2011 р. дала урожай 40–60 тонн із гектара, причому більше ніж третина плодоносила на рівні 10–20 т/га.

САДІВНИЦТВО ЯБЛУНА

Рациональним обрізуванням формують якісний врожай і таким чином, в поєднанні з хімічним проріджуванням зав'язі, уникають періодичності плодоношення. Ці аспекти реалізує фаховий персонал, проте наймані працівники не завжди обізнані зі специфікою помологічних сортів, не беруть участі в навчаннях і семінарах та

не прислухаються до рекомендацій консультантів.

Основна мета зимового обрізування – освітлення кожного «закутка» крони, що відіграє вирішальну роль у якості плодів. Затінена зав'язь опаде після хімічного проріджування, а плоди з менше ніж 70% освітленням не матимуть рум'янця і не набудуть необхідного розміру.

Сортові особливості

За силою росту і локалізацією плодів у кроні – типом плодоношення сорти яблуні поділяють на чотири групи (рис. 1).

Група I. Генеративні бруньки формуються лише на кільчатках 2–3-річних плодів, довгі прирости відсутні, плодоношення концентрується всередині крони. Це сорти Болеро, Мекінтош, Старкримсон і так звані спурові – Гранні спур, Голдспур, Макспур та інші.

Група II. Сорти помірної сили росту, закладають генеративні бруньки на 2–5-річних плодах, інколи на кінцях минулорічних приростів. Це Ахріста, Делголун, Елстар і його клони, Золотий ренет, Онтаріо, Уелсі, Чемпіон і його клони та інші.

Група III. Генеративні бруньки формуються на 1–3-річних гілках, частково на кільчатках, плодоношення з часом зміщується на периферію крони. До цієї групи належать сорти Бойкен, Гала і її клони, Голден делішес і клони, Джонаголд і клони, Коке пепін оранж та інші.

Група IV. Дуже сильнорослі дерева з розлогою кроною та значною кількістю тонких однорічних гілок з генеративною брунькою на кінці (кільчаток дуже мало), плодоносять на 1–2-річних гілках. Гілки старшого віку оголені, плодоношення

зміщується на периферію крони. Сюди входять сорти Гранні сміт, Кортланд, Лігол, Пауларед, Роум б'юті, Рубін, Рубінола.

Одразу від моменту закладання саду дерева важливо обрізувати з дотриманням рівноваги між ростом і плодоношенням.

ПІСЛЯ САДІННЯ (ПЕРШИЙ РІК)

Щоб уникнути крадіжок і пошкоджень зайцями, польські садівники садять яблуню переважно навесні. Це краще зробити із прогріванням ґрунту на глибину 20 см до температури 12°C: за цих умов швидко розвинеться коренева система і вирівняється дисбаланс між нею та надземною частиною дерева.

Одразу після садіння рослини формують, починаючи з нижньої частини саджанця. Видаливши розгалуження в зоні штамбу, вибирають 4–6 постійних гілок нижнього ярусу, що залишатимуться у кроні впродовж усього часу існування дерева. Кінець кожної з них укорочують на 2–4 см, завдяки чому в першому ж році утворюються генеративні бруньки, гілки товщають і надалі не опускаються під тягарем плодів та не перешкоджатимуть обприскуванню пристовбурної смуги гербіцидами.

Далі з провідника видаляють гілки, що затіняють нижній ярус і мають гострий кут відходження. Видаляють також минулорічні прирости без генеративної бруньки на кінці, що мають тенденцію до надмірного росту, закладають мало генеративних бруньок і, розгалужуючись, затіняють провідник, перешкоджаючи утворенню нових гілок у кроні.

В останню чергу обрізують провідник: на висоті 40–50 см від найвище розташованої бічної гілки у кроні його вкорочують на 0,5–1,5 см вище

від розташованої з північного боку вегетативної бруньки. Завдяки цьому провідник потовщуватиметься й набуватиме вертикального положення, на ньому формуватимуться генеративні бруньки.

ДРУГИЙ РІК

Тепер обрізування розпочинають із верхньої частини дер Пагін продовження провідника вкорочують на відстані 40–50 см від найвище розміщеної гілки у кроні з генеративною брунькою на кінці, роблячи зріз на 0,5–1 см від вегетативної бруньки з північного боку.

Видаляють усі минулорічні прирости з гострим кутом відходження, а також ті, що не мають генеративної бруньки на кінці. У місцевості з недостатньо родючим ґрунтом їх зрізують, залишаючи 2–3-сантиметровий сучок, а на ґрунтах із високою родючістю – «на кільце».

Далі переходять до обрізування постійних гілок нижнього ярусу. З наявних двох-трьох розгалужень на кінці кожної з них залишають лише одне (найближче до провідника) та вкорочують його на 2–4 см, як і в попередньому році. З гілок нижнього ярусу видаляють також усі минулорічні прирости, довжина яких перевищує секатор.

ПЛОДОНСНІ ДЕРЕВА

Заміною гілок просвітлюють крону, покращуючи таким чином якість плодів та уникаючи періодичності плодоношення. Найкращі плоди формуються на одно-, дво- і трирічній плодовій деревині, а на застарілій вони зазвичай значно дрібніші.

Обрізування плодоносних дерев завжди розпочинають із верхівки. З вертикальних 3–4 минулорічних

Рис. 2. Провідник, обрізаний «на ікло»

пагонів на верхній частині провідника залишають один найсильніший. Його обрізують «на ікло», тобто над третьою або четвертою вегетативною брунькою, рахуючи від річного кільця (рис. 2). Далі у верхній частині стовбура видаляють усі минулорічні прирости без генеративної бруньки на кінці та з гострим кутом відходження.

Потім на стовбурі над нижнім ярусом крони видаляють 2–4 гілки 3–4-річного віку (це роблять щорічно). Залежно від родючості ґрунту в місці розташування саду залишають 2–3-сантиметровий сучок заміщення або обрізують «на кільце».

На залишених 2–3-річних гілках видаляють усі довші за секатор прирости або переводять на першу від основи прирости кільчатку.

Насамкінець у нижньому ярусі лишаються тонкі гілки із трьома або чотирма короткими минулорічними пагонами на кінці. Одним рухом секатора з них видаляють два або три розташованих на периферії, залишаючи лише один найближчий до стовбура; його обрізують «на ікло» над третьою або четвертою від основи вегетативною брунькою. З гілок нижнього ярусу видаляють також усі довші від секатора розгалуження, наприклад, «переводом» на першу від кінця гілки кільчатку.

УНИКНЕННЯ ПОМИЛОК

У роки активного закладання генеративних бруньок дерево обрізають сильніше, а якщо бруньок замало – помірно. Дерев на недостатньо родючих ґрунтах обрізають сильніше, ніж на родючих. Контроль обрізування ведуть підрахунком числа плодоносних гілок: у кроні плодоносних дерев яблуні заввишки 2,3–2,45 м їх має бути не більше ніж 12–16, а за висоти 3,3–3,5 м – 20–24.

Не слід обрізувати в зоні дво- або трирічної деревини, наслідком чого

Рис. 1. Групування сортів яблуні за типом плодоношення

стане активізація росту та відсутність генеративних бруньок в наступному сезоні, а в разі сильного затінення плоди здрібніють і не набудуть покривного забарвлення.

Інша поширена помилка – залишення у кроні надмірної кількості плодоносних гілок та відсутність заміни 3–4-річних гілок більш молодими. Наслідком стає сильне затінення, зниження ефективності хімічного захисту центральної частини крони, погіршення якості плодів і періодичність плодоношення сортів групи Джонаголд.

СОРТОВЕ ОБРІЗУВАННЯ

Описані вище прийоми обрізування застосовують у насадженнях яблуні з веретеновидною кроною, за винятком сортів дрібноплідних та із так званим кінцевим плодоношенням – на прутиках (група IV).

Сорти четвертої групи – Гранні сміт, Кортланд, Лігол, Пауларед, Рубін, Рубінола, Роум б'юті та їм подібні з першого від садіння року обрізують «на плід», що забезпечує високу врожайність і уникнення періодичності плодоношення. Для цього з 5 по 15 червня в середній кліматичній смузі усі прирости поточного року вкорочують над другим справжнім листком (не прилистом!)

Внаслідок цього утворюються два пагони по 15–25 см з генеративною брунькою на кінці. Якщо до кінця липня на частині новоутворених

пагонів генеративні бруньки не сформуються, їх повторно вкорочують над третім або четвертим листком, наслідком чого стає поява до кінця вегетації коротких 3–4-сантиметрових пагонів із генеративною брунькою на кінці.

Для отримання якісної продукції у відносно дрібноплідних сортів Гала, Голден делішес і Чемпіон під час зимового обрізування видаляють усі прирости на три- або чотирирічних гілках – «кандидатах» на видалення в наступному сезоні.

ГРУША

На перший погляд може здатися, що обрізувати грушу важче, ніж яблуню, однак більшість заходів ідентичні, а різниця пов'язана передусім із формою крони. Поширені раніше округлі крони та пальмети в інтенсивних грушевих садах використовуються рідко. У насадженнях старшого віку трапляються пірамідальні крони з розлогим нижнім ярусом і вузькою верхівкою, а також вісеподібні з однаковими розмірами верхньої та нижньої частин.

У насадженнях високої інтенсивності застосовують так звані кордони, що не мають багаторічних гілок, а лише плодові списики з відстанню між деревами навіть 40 см в ряду. Досить популярна крона – «свічник» із двома або трьома центральними провідниками, зафіксованими до шпалери вздовж однієї лінії ряду і 4–6 трохи піднятих гілок нижнього ярусу, закріплених до бічних дротів шпалери.

Для отримання найвищих урожаїв якісних плодів часто застосовують досить затратну крону «мікадо». Чотири провідники скеровують у боки за формою літери V, а в нижньому ярусі формують 4–6 закріплених до шпалери трохи піднятих гілок. Крона «драйлінг» – із трьома провідниками у вигляді літери V і 4–6 фіксованих до шпалери дещо піднятих гілок нижнього ярусу на кожному з них. Крона «бейлінг» – із двома провідниками у вигляді літери V і 4–6 закріпленими до шпалери гілками нижнього ярусу (дерева садять густіше, ніж за формування «підсвічника» або «мікадо»).

Веретеноподібну крону зі столом формують з одним провідником

і 4–6 трохи піднятими гілками нижнього ярусу, що кріпляться до «стола» із двох-трьох дротів.

Французькі садівники часто використовують також крону «солень» («солекс»).

V-подібну крону-ряд формують здебільшого в насадженнях з високою щільністю, почергово фіксуючи дерева під невеликим кутом від осі ряду в той чи інший бік, а 4–6 скерованих вгору гілок нижнього ярусу кріплять до дроту шпалери у вигляді «стола».

СТРОКИ І СПОСОБИ ОБРІЗУВАННЯ

Насадження груші в Польщі рекомендують обрізувати лише у другій половині березня.

Веретено- і вісеподібні крони формують і обрізують подібно до яблуні – як у молодому віці, так і в пору плодоношення. На 4–6 гілках «стола» чи нижнього ярусу формують ікло, обов'язково скеровуючи його вгору. Якщо цього не дотримуватися, сильнорослі пагони на гілках затінятимуть провідник, перешкоджаючи закладанню генеративних бруньок і появі плодоносних гілок.

З гілок «стола» або нижнього ярусу завжди видаляють усі довші за секатор бічні пагони, залишаючи сучок завдовжки 6–8 мм. З останнього зазвичай відростають 20–25-сантиметрові пагони з генеративною брунькою на кінці, які плодоносять у наступному сезоні. У березні наступного року їх знову вкорочують над першою від основи вегетативною брунькою.

Щоб уникнути затінення, на стовбурі дерев із кронами «підсвічник», «стіл», «бейлінг», «драйлінг», «мікадо», шнуровидній і типу V залишають лише однорічні 20–25-сантиметрові гілки з генеративною брунькою на кінці, видаляючи гілки старшого віку. У березні наступного після плодоношення року їх вкорочують за першою від основи вегетативною брунькою. Таке обрізування забезпечує появу лише одного пагона завдовжки 20–25 см з генеративною кінцевою брунькою. Ці пагони особливо цінні, оскільки вони знову будуть із плодами в наступному році, незагущена крона добре освітлюватиметься, завдяки чому щороку активно закладаються генеративні бруньки і формується високий врожай якісних плодів. ☺